

HIMMELEV

modellen
– *et tilpas forenklet miljø*

Etablering og metode
i særforanstaltning

REGION SJÆLLAND
HIMMELEV

- vi er til for dig

I denne pjece findes en kort beskrivelse af Himmelevmodellen, som den praktiseres i vores særforanstaltningsprojekter.

Himmelev er et behandlingstilbud til børn og unge med autismespektrumforstyrrelser.

Pjecen er udarbejdet på baggrund af interviews med medarbejdere og forældre.

Læsevejledning

I det første afsnit beskriver vi, hvordan et specialpædagogisk projekt etableres og udvikles.

Josefine præsenteres og de foreløbige gode resultater af den pædagogiske indsats skitseres.

I andet afsnit introducerer vi de overordnede rammer og metoder i projektet.

Vi kalder det Himmelevmodellen - et tilpas forenklet miljø.

I tredje afsnit gennemgår vi Himmelevmodellens metodiske elementer, som har haft betydning for projektets resultater. Afsnittet er inddelt i følgende delafsnit:

- Fra central ledelse til fladere ledelsesorganisation
- Projektets organisatoriske tilknytning til en større institution
- Langsigtet aftale giver ro
- Forældresamarbejde
- Den pædagogiske tilgang
- Bolig indrettes med fokus på sikkerhed og forenkling
- Medarbejdersammensætning
- Detaljeret dagsplan
- Forenklet kommunikation

I fjerde og sidste afsnit kan du læse, hvordan vi har arbejdet med at sikre medarbejdernes engagement i en stramt styret pædagogisk særforanstaltning.

En individuel behandlingsindsats i Sofie Madsens ånd – det nytter, viser resultatet

Ethvert barn skal ses som et unikt individ, der skal mødes med nysgerrighed og den rette individuelle indsats.

Den tænkning var et kardinalpunkt for Sofie Madsen, der i 1926 grundlagde institutionen Himmelev, som i dag er et dag- og døgntilbud til børn og unge med autisme og tilgrænsende psykiatiske lidelser. Hendes ånd præger stadig institutionens kultur og pædagogiske tilgang til børn og unge.

Det er den samme tænkning, vi har brugt ved etableringen af den nyoprettede særforanstaltning, målrettet en ung pige med autisme.

Vores tilbud til børn og unge bygges op omkring den autismepædagogiske grundtanke, at vi som institution skal strukturere og forenkle tilværelsen for børn og unge med autisme, så de får ro til at udvikle sig og ikke stresses unødigt.

For Josefine var det nødvendigt at etablere et endnu mere forenklet pædagogisk tilbud, end moderinstitutionen Himmelev kunne tilbyde. Da Josefine flyttede på Himmelev var hun 13 år. Indtil da havde hun boet hjemme hos sin familie. I starten havde hun det godt på Himmelev, men i slutningen af første år fik hun det tiltagende dårligere og blev selvskadende. Hendes udadreagerende og selvskadende adfærd blev voldsommere i forbindelse med hendes konfirmation og efterfølgende rejse til Disneyland. Det førte til, at Josefine både hjemme og på Himmelev slog og sparkede omkring sig og begyndte at skære i sig selv.

Vi måtte flere gange på skadestuen. På et tidspunkt tog hun en ledning om halsen, slugte glasskår og skar i sig selv, og derefter blev hun – i overensstemmelse med eget ønske – indlagt på børne- og ungdomspsykiatrisk afdeling, hvor hun ind imellem måtte fikseres i store dele af døgnet for ikke at skade sig selv.

Efter seks ugers indlæggelse blev Josefine udskrevet fra psykiatrisk afdeling - stærkt medicineret, fysisk afkræf-

Autisme er en gennemgribende udviklingsforstyrrelse, der giver sig udslag i forskellige grader af begrænset eller forstyrret udvikling af sprog og kommunikation, og af forstyrret evne til social interaktion. Mennesker med autisme kan have begrænset, stereotyp adfærd, der kører i ring. De kan også have en omfattende viden om særlige interessefelter. Mennesker med autisme udviser ofte en række andre specifikke problemer som overfølsomhed over for sanseindtryk, jobisk angst, søvnforstyrrelser, raserianfald og selvskadende adfærd. Mennesker med autisme kan desuden være ramt af andre problemstillinger, som fx ADHD og funktionsnedsættelse med store indlæringsvanskeligheder til følge.

tet og overvægtig. Hun kunne knap nok selv gå fra bilen og hen til det hus, vi havde indrettet til hende.

Nu et år efter vi etablerede den særligt tilrettelagte særforanstaltning til Josefine, kan vi konstatere, at Josefines medicinforbrug er reduceret. Hun er ikke længere selvskadende, og hun har ikke forsøgt at tage sit eget liv i den tid, hun har boet i et hus, der ligger nogle kilometer fra institutionen Himmelev. Josefine er blevet gladere og har fået større indsigt i sine egne vanskeligheder, fx har hun sagt til personalet, at hun ikke vil smide fjernbetjeningen ind i fjernsynet næste gang hun bliver vred, men i stedet vil smide den et andet sted hen. Endelig er hendes vægt reduceret med 10-15 kilo, blandt andet fordi hun nu er i stand til at gå længere ture – på op til tre timer. Hun kan cykle og ride i modsætning til, da hun blev udskrevet, hvor hun dårligt kunne gå 100 meter.

Kort sagt har Josefine profiteret af at bo i et særligt indrettet, tilpas forenklet miljø, som vi kalder Himmelev-

modellen, og som har skabt så meget indvendig ro hos hende, at hun har været i stand til at frigøre ressourcer til at udvikle forskellige praktiske færdigheder.

I denne publikation kan I læse om, hvordan vi etablerede særforanstaltningen, og hvilke metodiske knapper vi har i spil, og som vi justerer på - for at tilpasse den pædagogiske indsats efter Josefines behov.

Himmelev-modellen – et tilpas forenklet miljø

Overordnet har ideen som nævnt været at etablere et forudsigeligt og forenklet pædagogisk miljø.

Vi oplever ofte, at børn med autisme kommer i situationer, hvor de bliver overbebyrdet af stimuli, hvilket kan medføre uhensigtsmæssige stressreaktioner. Vores opgave er at afpasse stimuli i miljøet og omgivelserne til barnets kapacitet.

Derfor skabte vi særforanstaltningen i form af et pædagogisk tilbud til Josefine i et afsides hus, et stykke fra

moderinstitutionen, og vi ansatte fast pædagogisk personale til at tage sig af Josefine.

Fra starten havde den pædagogiske og psykologiske ledelse på Himmelev formuleret den pædagogiske indsats i Josefines behandlingsplan.

Aftalen med Josefines hjemkommune gav samtidig mulighed for at arbejde ud fra et langsigtet tidsperspektiv. Det betød, at vi havde mulighed for at projektansætte pædagogisk uddannet og kompetent personale for længere tid. Otte pædagoger blev ansat til at tage sig af Josefine. De kendte vilkårene fra starten og har derfor været indstillet på at gå ind i en stramt styret pædagogisk opgave. I starten var de på vagt i faste makkerpar – to og to, og de har arbejdet i tæt tilknytning til Himmelev-institutionens faste fagpersonale og har desuden fået supervision fra Himmelevs psykologer.

Desuden fik vi inden indflytning indrettet Josefines bolig med sikkerhedsforanstaltninger, som forebygger, at Josefine skader sig selv, når hun føler sig presset.

Vi indrettede boligen funktionsopdelt, så det blev

tydeligt for Josefine, hvad der skulle foregå, når hun be-
fandt sig i de forskellige rum. Det vil sige, at hvert rum har sin funktion: I køkkenet laves der mad og spises. I dagligstuen spilles, læses og ses TV osv.

Endelig har projektet trukket på Himmelevs systematik i forhold til mødevirksomhed, observation og skriftlighed og på Himmelevs pædagogiske metoder, som de ansatte har benyttet sig af i hverdagen, og som uddybes senere.

Himmelevmodellens metode

En lang række elementer har haft betydning for projektets succes. Her vil vi kort beskrive de væsentligste:

- Fra central ledelse til fladere ledelsesorganisation
- Projektets organisatoriske tilknytning til en større institution
- Langsigtet aftale giver ro
- Tæt forældresamarbejde
- Den pædagogiske tilgang
- Bolig indrettes med fokus på sikkerhed og forenkling
- Medarbejdersammensætning

- Detaljeret dagsplan
- Forenklet kommunikation

I det følgende beskriver vi de enkelte elementer af Himmelev-modellen, som de blev etableret i starten og siden justeret undervejs.

Fra central ledelse til fladere ledelsesorganisation

Projektet har især i starten været kendetegnet ved, at den pædagogiske og psykologiske ledelse udformede en behandlingslinje, som alle de pædagogiske medarbejdere fulgte. Den enkelte nyansatte pædagog kunne i mindre grad byde ind med sine personlige erfaringer. Efterhånden som personalet blev mere kendt med opgaven og de pædagogiske metoder, er pædagogerne i højere grad blevet inddraget i fastlæggelsen af behandlingslinjen, mens psykolog og pædagogisk leder i højere grad indtager en mere konsulterende rolle. Det er dog fortsat den pædagogiske leder og psykologen, der samler trådene og sikrer en koordineret indsats.

Forslag til den løbende justering og detailplanlægning af behandlingsplanen kommer i stigende grad fra det pædagogiske personale, der på baggrund af observationer fra hverdagen har muligheder for at spotte, hvor og hvornår det vil være hensigtsmæssigt at skrue op – eller ned – for de udfordringer, barnet stilles overfor i hverdagen. Den pædagogiske ledelse, psykolog og andre fagfolk fra Himmelev-institutionen er fortsat til rådighed, når der er behov for at drøfte forskellige problemstillinger.

Det er således indtrykket, at der er skabt en hensigtsmæssig balance mellem styring fra oven og selvforvaltning. Det er vores hypotese, at det har bidraget til at fastholde medarbejdernes engagement og oplevelsen af ejerskab i forhold til behandlingsindsatsen. Samtidig er den røde tråd i behandlingsarbejdet meget tydelig.

Samlet kan man sige, at medarbejderne fortsat arbejder ud fra en overordnet behandlingsplan, men de udarbejder i højere grad selv de detaljerede beskrivelser af, hvordan forskellige situationer håndteres.

Ledelsesstrukturen er med andre ord blevet mere flad i takt med, at behandlingsindsatsen er implementeret, og medarbejderne er blevet fortrolige med opgaven og metoderne.

Projektets organisatoriske tilknytning til en større institution

Projektet har som nævnt været organiseret som en »sattelit« i tæt tilknytning til Himmelev. Det har givet mulighed for, at velafprøvede faglige og organisatoriske metoder med det samme har kunnet implementeres i det nye projekt og ikke først har skullet etableres i forbindelse med projektets etablering.

Pædagogisk leder, behandlingsansvarlig psykolog, personaleleder, skolelærere, socialrådgiver og supervisor er i forvejen en fast del af Himmelevs personale, imens det udelukkende er det pædagogiske personale, som er projektansatte.

Pædagogerne er netop ansat til særforanstaltningsopgaven og har derfor kendt både opgaven og vilkårene for løsningen af den fra starten. De har dermed aktivt

valgt at gå ind i denne – meget strukturerede - form for pædagogisk arbejde. Personalegruppen har været kendetegnet ved høj faglighed, engagement og et godt samarbejds-klima. Desuden har der været meget lille udskiftning af personale og et forholdsvis lavt sygefravær.

De pædagogiske metoder, der benyttes, er kendte og benyttes til hverdag på Himmelev (uddybes næste side), men også arbejdsgange i forhold til mødestruktur, ledelsesforhold, dokumentations-former, skriftlighed, forældresamarbejde, supervision, introduktionsundervisning og løbende faglig opdatering var kendte og har betydet, at behandlingsarbejdet har kunnet gå i gang med det samme. Det har også betydet, at personalet ikke har brugt unødigt energi på at forholde sig til uklare metoder eller organisering af arbejdet.

Langsigtet aftale giver ro

De organisatoriske rammer omkring projektet har i hele perioden været veldefinerede og langsigtede. Der var klare aftaler med anbringende kommune om, at Jose-

fine havde brug for en særforanstaltning i et længere forløb. Roen omkring projektet har givet mulighed for at langtidsansætte pædagogisk uddannet og kompetent personale.

Kommunen har ønsket en tæt opfølgning på projektet i form af kvartårslige møder med fokus på behandlingsplanen, effekten af indsatsen og økonomien, og det ønske ligger helt i tråd med Himmelevs egen forståelse af et projekt med klare mål, metoder og tydelig dokumentation.

Forældresamarbejde

Siden Sofie Madsen grundlagde Himmelev er der kommet et styrket fokus på forældres behov for inddragelse og støtte:

Hvilke informationer har forældrene brug for? Hvordan kan de inddrages? Hvordan kan vi bakke dem op, så de kan blive ved med at være gode forældre til deres anbragte barn?

Det kan være en vanskelig beslutning for en familie at overlade deres barn i professionelt døgnregi. I nogle til-

fælde kan der ligge et langt og opslidende forløb forud for anbringelsen af barnet, og forældrene og resten af netværket omkring barnet kan have brug for særlig intensiv støtte i den første periode. Også søskende kan have brug for at få indsigt i barnets vanskeligheder og tankerne bag den behandlingsmæssige indsats.

I etableringen af særforanstaltningen havde vi meget samarbejde med Josefines forældre, som vi var i kontakt med i starten flere gange om dagen, enten pr mail, telefonisk eller på møder. De hjalp også med den praktiske indretning af hendes bolig.

Et par af medarbejderne er udpeget som kontaktpersoner for familien, og samarbejdet koordineres primært af dem sammen med Himmelevs socialrådgiver.

Vi arbejder bevidst på at bakke op om relationen mellem barn og forældre, selvom kontakten kan skabe øget kompleksitet for barnet og dermed bryde med det forenklede miljø omkring hende.

Det har stor betydning, at forældrene kender og accepterer behandlingsplanen og den røde tråd i den. F.eks. har vi haft en klar aftale om håndtering af

Josefines forbrug af sukker og søde sager. Uden forældrenes opbakning til planen er det svært at gennemføre den, og i dette tilfælde har vi haft et fortrinligt samarbejde med forældrene. De har bakket op bag institutionens pædagogiske linje, der blandt andet også indebærer, at Josefine skal have hjælp til at styre sine impulser i forhold til at få gaver. Hvis hun får én gave, så kan hun blive så fokuseret på at få flere gaver, at det blokerer for al undervisning og andre udviklende aktiviteter.

Et andet eksempel har været, at vi har foreslået rammer for kontakten mellem Josefine og forældrene - dvs. hvor tit skal besøg, mail og telefonsamtaler foregå. Men også for indholdet af kontakten. Vi har lagt vægt på, at der også på dette område findes et niveau for de indtryk, Josefine får, som hverken er for lidt eller for meget stimulerende for hende.

Det kan være en stor opgave for en familie at få reguleret sin kontakt med sit barn så detaljeret, og det kræver at vi som institution kan begrunde det hensigtsmæssige i metoden.

Den pædagogiske metode i et forenklet miljø

Behandlingsplanen fastlægger den overordnede linje for den helhedsorienterede og pædagogiske indsats i særforanstaltningen. Konkret beskriver planen Josefines vanskeligheder, ressourcer og målet for behandlingsindsatsen, men også den pædagogiske metode er detaljeret beskrevet.

Overordnet arbejder vi ud fra en tanke om at forenkle barnets miljø. Når vi taler om forenkling omkring børnene på Himmelev, mener vi alle de elementer i barnets omgivelser, der indvirker på barnet, fx de fysiske rammer, kommunikation, dagsstrukturer, motoriske udfoldelser, sanseindtryk, relationer til andre børn og voksne, samarbejde med familien og sammenhæng mellem skole, fritid og bolig.

De pædagogiske metoder består først og fremmest i at afpasse stimuli i omgivelserne til barnets kapacitet. Vi oplever ofte, hvor nemt det er at bringe børn med autisme i situationer, hvor de bliver mødt af en upassende

mængde stimuli, hvilket kan medføre u hensigtsmæssige stressreaktioner.

Når vi har et barn, der reagerer voldsomt, vil vi altid være nysgerrige på, hvilke påvirkninger barnet har skullet forholde sig til i situationen. Vores udgangspunkt er, at barnet er blevet forvirret/overstimuleret, så vi skal forenkles »noget«.

Spørgsmål, vi kan stille os selv er:

- Hvor mange mennesker har været tilstede? og hvem skulle barnet forholde sig til?
- Hvor mange ting i rummet har konkret haft betydning for den opgave (det krav), barnet har været præsenteret for?
- Var barnet forberedt godt nok på forhånd?
- Har barnet fået forskellige beskeder i forskellige miljøer?
- Hvordan blev der kommunikeret med barnet, både verbalt og nonverbalt?
- Hvilke initiativer havde barnet? og hvad gjorde vi ved dem? Fik vi mødt barnet på barnets niveau i det rette tempo?

Næste skridt vil være at forenkles og skabe tydelighed, det vil sige, at:

- den person, der er sammen med barnet, støtter det i situationen.
- personen tager udgangspunkt i forenklet og udviklingsstøttende kommunikation (Marte Meo).
- det, der skal ske på dagen, er formidlet til barnet på en konkret og enkel måde, der er afpasset barnets niveau.
- ting, barnet ikke har brug for i den konkrete situation, fjernes, hvis det er muligt.
- vores sigte er, at barnet oplever samarbejde og fuld overensstemmelse mellem de beskeder, det får fra forskellige miljøer.

Det er en konstant dynamisk proces for de voksne at tilpasse stimuli til det enkelte barn i den enkelte situation ud fra barnets aktuelle behov, der kan ændre sig meget pludseligt.

Vi forsøger at udvikle og udfordre barnet til »grænsen«, men det kan være en svær balance nøjagtig at finde ud

af, hvor grænsen går. Bliver den overskredet, består den pædagogiske opgave i at være i stand til at »gå tilbage« og forenkle, hvis tilværelsen bliver for svær for barnet.

Et eksempel på en mindre spontan afvigelse fra de vanlige aktiviteter er: Man beslutter, at Josefine skal på tur med en voksen til havnen, en dag hvor der er forskellige aktiviteter og boder. Josefine forberedes godt. Hun får blandt andet at vide, at der sandsynligvis vil være gratis smagsprøver på diverse lækkerier, at man nok vil kunne købe brændte mandler og lignende, men at hun skal være indstillet på, at hun kun skal have ganske lidt af disse ting af hensyn til diæten og hendes ønske om at tabe sig.

Turen forløber fint. Josefine formår at afstå fra diverse tilbud om smagsprøver. Hun kan abstrahere fra lækkerierne og nyde oplevelsen sammen med den voksne. Det er en succes for Josefine, og hændelsen skriver sig ind i en foretrukken historie om at være en ung pige, der kan

beherske sine impulser og færdes blandt andre mennesker uden at skille sig ud.

Den efterfølgende dag, hvor Josefine skal have besøg af sin far, viser det sig, at Josefine er meget fokuseret på at tage på havnen igen, da hun har erfaret, at der fortsat er »havnedag«. Da dette bliver afslået, reagerer Josefine med vrede og gråd. Det er ikke muligt at aflede hende, og episoden munder ud i en voldsom konflikt, hvor det bliver nødvendigt at fastholde Josefine for at sikre, at hun ikke får gjort skade på sig selv eller andre.

Det kan således være meget svært at afgøre, hvilke udfordringer og nye oplevelser det vil være hensigtsmæssigt at tilbyde et barn med autisme. I dette tilfælde viste det sig, at Josefine fik en svær dag ovenpå hændelsen. Succesen fra første dag stod dog stadig tilbage.

Eksemplet viser også, hvor vigtigt det er at ramme omkring Josefine holdes stabile. Vi ser stadig, at Josefine kan få svære dage og udføre selvdestruktive

handlinger, når vi ikke får holdt miljøet helt enkelt og forudsigeligt nok.

Grundlæggende tager det pædagogiske arbejde udgangspunkt i det, barnet er optaget af. I det konkrete projekt er køkkenarbejde noget af det, Josefine er meget glad for og dygtig til, men også gåture og det at cykle på tandem kan hun godt lide.

De pædagogiske medarbejdere tager således udgangspunkt i de aktiviteter, hun er optaget af og som kan motivere hende. Sagt med et pædagogisk begreb, så udgør aktiviteterne et »fælles tredje« for det pædagogiske og relationelle arbejde med Josefine. Det vil sige, at pædagogerne benytter madlavning som aktivitet til at udvikle Josefines kognitive, sociale og praktiske færdigheder – samtidig med at de skaber en god relation til hende undervejs i madlavningen. På samme måde bruger nogle medarbejdere tandem-cykling som en udviklende aktivitet for Josefine, hvor hun både får motion og holder vægten nede. Josefine kan godt lide at cykle på tandem. Derimod bryder hun sig ikke læn-

gere om at cykle på to-hjulet cykel, så det er droppet, da den form for cykling ikke bidrager positivt til hendes udvikling.

Samlet kan man sige, at vi bestræber os på at etablere et forenklet miljø, hvor de stimuli, Josefine bliver udsat for er reduceret til et passende niveau. I den ramme forsøger pædagogerne at udvikle Josefines færdigheder inden for hendes nærmeste udviklingszone. Det gør de ved at justere miljøet omkring Josefine, det vil sige, de indenfor en stabil ramme skruer op og ned for udfordringerne afhængig af, hvordan hun tackler de forskellige situationer.

Bolig indrettes med fokus på sikkerhed og forenkling

Ved at indrette en bolig til Josefine i et hus, et stykke fra institutionen skabte vi rent fysisk et forenklet miljø, hvor Josefine blev afskærmet fra påvirkninger fra de andre børn og den store personalegruppe på Himmelev.

Den praktiske indretning af huset foregik i tæt samarbejde med forældrene. Samtidig har vi indrettet huset med sikkerhed for øje for at forebygge farlige situationer i forbindelse med Josefines voldsomme vredesudbrud. Overskriften for de fysiske rammer for Josefine var således: sikkerhed og forenkling.

Sikkerheden blev som nævnt tilgodeset ved fx at sætte film på ruderne, så glassene var vanskeligere at smadre. Møbler og andet løsøre var for tungt til at kaste med eller så let, at det ikke ville kunne gøre så meget skade. Døre ud af huset blev gjort vanskelige at åbne uden dog at være låst, så det ville forsinke Josefine, hvis hun forsøgte at gå ud uden personale, så vi kunne nå at følge med hende ud.

Forenklingen i indretningen indebar, at hvert rum blev tildelt egen funktion, således at det blev tydeligt for Josefine, hvad der skulle foregå, når hun befandt sig i de forskellige rum. På den måde har indretningen været med til at bakke op om en tydelig og målrettet pædagogisk indsats over for Josefine.

Medarbejdersammensætning

De første måneder i projektet foregik arbejdet i faste makkerpar for også på denne måde at bidrage til et så forenklet miljø som muligt. På denne måde skulle Josefine forholde sig til mindst mulig forskellighed, fordi hun kendte personalet som par. Efterhånden som Josefine tålte mere kompleksitet begyndte personalet at arbejde i forskellige kombinationer. På den måde sikrede vi, at de forskellige medarbejders måde at være sammen med Josefine blev så ensartet som muligt, og at der foregik maximal erfaringsudveksling mellem medarbejderne. Personalet blev sammensat med en ligelig køns- og aldersfordeling, og med både erfarne og mindre erfarne pædagoger.

Detaljeret dagsplan

Fra projektets start har ledelsen nøje beskrevet, hvordan dagen skulle struktureres. Der har ligget en detaljeret plan for, hvilke aktiviteter der skulle foregå i løbet af dagen, hvor og hvornår de skulle foregå, og hvordan de skulle gennemføres. Det gælder eksempelvis i forhold til målti-

det, hvor alle medarbejdere er blevet instrueret i, hvad og hvor meget Josefine skulle have at spise, hvornår det skulle foregå, hvordan maden skulle serveres m.v. Omkring badning har det været beskrevet, hvornår og hvor længe Josefine skulle i bad og forberedes på badet, hvad Josefine selv har skullet klare, hvad den voksne har skullet hjælpe med – eksempelvis, at den voksne skulle hjælpe med at åbne og lukke hægter med videre, som hun havde svært ved at klare egenhændigt, at den voksne skulle række hende en vaskeklud, men at Josefine selv skulle vaske sig med den. Medarbejderne arbejder fortsat ud fra en overordnet behandlingsplan, men i takt med, at behandlingsindsatsen er implementeret, og medarbejderne er blevet fortrolige med opgaven og metoderne, så udarbejder de i højere grad selv de detaljerede beskrivelser af, hvordan forskellige situationer håndteres.

Forenklet kommunikation

Ud over den detaljerede beskrivelse af den pædagogiske indsats i dagens forløb, har projektet også lagt vægt på,

at medarbejdernes kommunikation med Josefine skulle imødekomme hendes behov for forenkling, overskuelighed og ro. Fra starten blev medarbejderne således instrueret i at tale roligt til Josefine.

Det er aftalt, at indholdet af dialogen skal begrænse sig til emner, der er relevante, håndterbare og ikke for følelsesfulde for Josefine.

Medarbejderne undgår at drøfte private emner med Josefine. Hvis hun spørger, hvad medarbejderen skal lave, når han/hun kommer hjem, er svaret altid noget i retning af »gøre rent« eller lignende. Hvis medarbejderen fortæller Josefine om spændende eller sørgelige hændelser i deres private liv, vil hun typisk have svært ved at give slip på disse beskrivelser, og hun vil bruge meget energi på at fundere videre over det, fordi det er svært for hende at regulere sig følelsesmæssigt. Er hun blevet bekymret eller opstemt over noget, hun har hørt, skal hun bruge meget energi på at falde til ro igen. Hvis Josefine fx har set en reklame for Legoland, som har vakt

hendes lyst til at komme til Legoland, vil medarbejderen typisk »lukke emnet ned«, når Josefine spørger, hvor-når hun kan komme til Legoland m.v.

Såvel den strukturerede dagsplan som kommunikationsformen adskiller sig fra en pædagogiske indsats over for børn og unge i andre pædagogiske sammenhænge i det almene miljø, hvor det ofte er hensigtsmæssigt, at medarbejderen i den konkrete situation med brochuren fra Legoland spørger ind til barnets ønsker og videreudvikler på ideen for at understøtte barnets initiativ og forestillingsevne, men netop her er et af de punkter, hvor almen pædagogik adskiller sig fra fra pædagogikken i særforanstaltningen.

Medarbejderes engagement i en fast struktur

Det kræver stor faglig ekspertise at arbejde ud fra den meget faste struktur, som praktiseres på Himmelev og i særforanstaltningen. Udfordringen for medarbejderne er bl.a. at arbejde så ensartet og struktureret i hverdagen uden at blive robotpædagoger - og samtidig holde

engagementet i den stramme styring af dagen, i gentagelserne og de bittesmå fremskridt.

Interview med medarbejderne viser imidlertid, at det er lykkedes at fastholde deres engagement i arbejdet. Samstemmende siger de, at det har stor betydning for deres engagement, at de arbejder ud fra klart definerede mål, fordi det derved er muligt at få øje på, at indsatsen er meningsfuld og har en positiv effekt. De bliver motiveret af at se, at Josefine udvikler sig tydeligt og målbart i positiv retning, om end der kun er tale om små skridt fremad.

Generelt ligger pædagogisk arbejde tæt op ad praksisser, man i forvejen udfører i sit private liv. Arbejdet griber ind i den enkeltes personlige værdier og tanker om sig selv. Derfor kan private holdninger komme til at styre det pædagogiske arbejde, hvis man ikke er bevidst om at skille tingene ad, så man ved, hvad man foretager sig og især hvorfor.

I projektet har vi oplevet, at supervision og faglige drøftelser har hjulpet medarbejderne til at skille tingene ad: Det

private fra det professionelle. Vi har blandt andet brugt domæneteorien. (Se faktaboks på næste side). Indsigten i de forskellige domæners betydning har hjulpet de ansatte til at holde sig til planen i hverdagen, og det er nødvendigt i et autisme-pædagogisk projekt, hvor personalegruppen skal følge samme behandlingsplan.

»Jeg er egentlig ikke så struktureret anlagt, og i starten syntes jeg, at det var svært at skulle følge en helt ens struktur hver dag. De kunne føles snærende og også alt for ensformigt for sådan et ungt menneske. Men efter-hånden kan jeg jo se, at det virker, og så er det blevet meget nemmere for mig at arbejde så struktureret og se mig selv i det arbejde«.

Citat fra en pædagog

Selv om den overordnede behandlingsstrategi handler om forudsigelighed, struktur og forenkling, så skal det ikke udelukke en varm og autentisk relation til Josefine, for det er netop ikke robotpædagogik, der efterspørges.

Det pædagogiske arbejde handler om at finde nogle hår-fine balancer mellem på den ene side at have en ensartet og stramt fastholdt struktur - på den anden side, at hver enkelt medarbejder bringer sig selv i spil som menneske i sin måde at relatere sig til Josefine på. Fx har hver enkelt pædagog fundet en form, hvor man følger strukturen, men giver relationen til Josefine sit personlige twist:

»Josefine har noget forskelligt med hver af os: cykling med en, hår og negle med en anden, mad og diæthåndtering med en tredje, samtaler med en fjerde, ridning og ro med en femte«.

Citat fra en pædagog

Pædagogerne oplever, at Josefine nyder samværet, og at det personlige kan bestå i kvaliteten af det samvær, man etablerer med hende. At fordele forskellige ansvarsområder og interesseområder ud på forskellige pædagoger er også en del af behandlingsplanen. Det er en måde at forenkle miljøet omkring Josefine på, at der er forskel-

Domæneteorien – kort fortalt

I teorien om domæner skelnes imellem produktionens, det personlige domæne og refleksionens domæne. På produktionens domæne findes de forhold, som ikke står til diskussion: love, regler, aftaler, magtforhold, overenskomster, retningslinjer for arbejdet mm. På det personlige domæne handler det om: hvad kan man godt lide/ikke-lide, hvad er man vant til at gøre, hvad synes man skal til for at tingene er ordentlige. På refleksionens domæne tænker og taler man om arbejdet ved at hæve sig op over de andre domæner. Man udvikler hypoteser om arbejdet og forsøger at nå frem til en anden forståelse af det dilemma, man står i og dermed til nye pædagogiske strategier for sit eget arbejde.

lige personer, der tager sig af forskellige emner. Det giver kontinuitet i indsatsen overfor Josefine og reducerer muligheden for små brud på rammerne omkring hende.

Medarbejderne fortæller samstemmende, at de ikke oplever det som en rutineopgave at fastholde den stramme struktur i hverdagen. De føler sig sjældent fristet til at bryde strukturen, da de har erfaret, at Josefine trives bedst med en tydelig plan for dagen. Ligeledes har de erfaret, at brud på planen kan give anledning til efterfølgende konflikter, som måske især ville berøre kollegaer, der har vagten bagefter.

Siden interviewene med Josefines familie og personalet omkring hende, er Josefine flyttet til et større hus. Her bor et andet barn i en særforanstaltning og et tredje er måske på vej. At placere særprojekterne under samme - store - tag, giver mulighed for at mindske den isolation, som børn i særprojekter, kan opleve. Når det på et tidspunkt bliver hensigtsmæssigt for Josefine at deltage i sociale aktiviteter eller skolegang sammen med an-

dre børn og unge, kan det nu lade sig gøre i en kendt ramme.

Det er lykkedes os at skabe et tilpas forenklet miljø, hvor vi hele tiden er optaget af at justere kompleksiteten, så Josefine udfordres og stimuleres så tilpas som muligt. Når vi gør dette skaber vi rammer for Josefine, hvor hun kan udvikle sig i overensstemmelse med sit potentiale og med den størst mulige livskvalitet.

Med pjecen har vi ønsket at vise, hvor mange forhold, der skal tages i betragtning, når man etablerer et tilpas forenklet miljø i en særforanstaltning: fra den fysiske indretning til den personalemæssige organisering, forældresamarbejdet og den pædagogiske tilgang.

